

Spremna beseda

I

Monografija *Slovensko tolmačeslovje* predstavlja del raziskav tolmačenja na Slovenskem, povezanih z ljubljanskim raziskovalnim in razvojnim delom s tega področja. Gre za prikaz raziskovalno-razvojnega dela, tesno povezanega tako z magistrskim študijem tolmačenja kot tudi doktorskim študijem prevodoslovja na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete v Ljubljani, prav tako pa raziskovalnimi projekti, v katerih sodelujemo sodelavci tega oddelka.

Poučevanje tolmačenja je skupno izhodišče prispevkov v prvem delu monografije, kažejo pa na razvojno naravnost Oddelka za prevajalstvo FF UL, tudi ko gre za analizo poučevanja tolmačenja. Pri tem izhajamo iz spremljanja kakovosti izobraževanja tolmačev na Oddelku za prevajalstvo FF UL in uvažanja novosti v študijski program, predvsem na podlagi podatkov o vpetosti v okolje. Predstavljamo dobre prakse, ki so v veliki meri posledica izrazite vpetosti programa v mednarodno okolje (Maček). V nadaljevanju se še vedno ukvarjamo z vprašanjem študijskih programov tolmačenja, in sicer z vidika tolmaških kompetenc in iz njih izhajajočih vsebin študijskih programov v okviru konzorcija EMCI (Pajek). Naslednja dva prispevka se osredotočata na poučevanje konsekutivnega in simultanege tolmačenja. Pri poučevanju konsekutivnega tolmačenja se avtorica ukvarja z zapiski v okviru tolmačevega kronotopa in vprašanji povezav kot ključnih elementov govora (Biffio Zorko). Poglavlje sklene razprava o analizi napredka glede uporabe različnih strategij pri simultanem tolmačenju, ki jih študentje usvajajo med študijem konferenčnega tolmačenja (Zidar Forte).

Preostali dve poglavji se osredotočata na konferenčno tolmačenje in tolmačenje za skupnost, pri čemer so predvsem raziskave tolmačenja za skupnost neposredni rezultat domačih in mednarodnih projektov s tega področja.

Poglavje o konferenčnem tolmačenju prinaša dve raziskavi s področja konferenčnega tolmačenja. V prvi so predstavljeni izsledki analize o statusu konferenčnega tolmača v Sloveniji, in sicer z vidika razumevanja poklica v širši javnosti in glede na mnenja profesionalnih konferenčnih tolmačev ter vse bolj pomembnih akterjev na trgu tolmaških storitev – prevajalskih agencij (Vidmar). Druga razprava se osredotoča na analizo sodelovanja različnih akterjev pri zagotavljanju simultanege tolmačenja v institucionalnem okolju Evropskega parlamenta. Izveden je bil eksperiment, pri katerem so izkušeni tolmači ocenili pragmatični učinek izpusta v tolmačenem besedilu ter njegov vpliv na posredovano sporočilo. V analizi korpusa s plenarnega zasedanja v nadaljevanju avtorica razpravlja tudi o drugih elementih, značilnih za tolmačeni govor, kot so povzemanje, zgoščevanje informacij in kompenzacija (Mlačak).

O tolmačenju za skupnost govori tretje poglavje. Odpira ga razprava, ki predstavlja značilnosti skupnostnega tolmačenja, izhajajoč iz njegovega umeščanja v situacije, za katere je značilna asimetrična porazdelitev družbene moči. V nadaljevanju se osredotoča na vprašanja jezikovnih človekovih pravic v sodobnih multikulturnih okoljih, na koncu pa govori o nujnosti nadnacionalnega sodelovanja, tako glede jezikovnopoličnega delovanja kot konkretne izvedbe tolmačenja (Gorjanc). Druga razprava dopolnjuje prvo z analizo stanja v slovenskem prostoru, pri čemer se v nadaljevanju osredotoča na prikaz tolmaške interakcije v azilnem postopku, kjer tudi analiza uporabe jezikovnih sredstev razkriva razmerja moči med udeleženci v postopku mednarodne zaščite (Morel). Obsežna analiza okolja, v katerem poteka tolmačenja za zdravstvo, izzivalno odpira vprašanje, ali je res najidealnejše, če tolmač, zdravstveni delavec in bolnik tvorijo trikotnik. V nadaljevanju pa avtorji z analizo odgovorov razpravljajo o tem, kako se ravna slovenski tolmači, saj pri nas nimamo ne kodeksa ravnanja ne posebnega izobraževanja tolmačev za zdravstvo (Kocijančič Pokorn et al.). Potreba po tolmačenju za skupnost pri južnoslovanskih jezikih v Sloveniji je sorazmerno nova, rezultati analize pa kažejo, da tovrstno tolmačenje potrebujemo, tako zaradi premagovanja jezikovnih ovir kot tudi nediskriminatorne obravnave govorcev teh jezikov (Balažič Bulc in Požgaj Hadži). Poglavje sklene razprava o specifikah tolmačenja na kriznih območjih, pri čemer se avtor osredotoča na vprašanja, povezana z vlogo tolmača, njegovim statusom, usposabljanjem za delo, vprašanjem poklicne in osebne etike ter odnosom med udeleženci komunikacije (Chitrakar).

II

Oddelek za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani se je po uvedbi prevajalskega študija načrtno lotil razvoja študija tolmačenja, v enakem zaporedju pa je potekalo tudi raziskovalno delo: po prvotni osredotočenosti na segment prevodoslovja, povezan s prevodom in prevajalskim procesom, se je usmeril tudi v raziskovalno delo, povezano s tolmačenjem.

Prenova študijskih programov je v drugostopenjske magistrske študijske programe vnesla tudi segment raziskovalnega dela. Načrtno delo na raziskovalnem področju in **vključevanje študentov v raziskovalne projekte** – rezultati študentskega raziskovalnega dela v okviru magistrskega študija so objavljeni tudi v tej monografiji (Pajek, Vidmar, Chitrakar) – je spodbudilo zanimanje za raziskave s področja tolmačeslovja tudi po končanem študiju. Tako je na **doktorski študij prevodoslovja** v okviru tretjestopenjskega doktorskega programa Humanistika in družboslovje na Univerzi v Ljubljani vpisana vrsta študentov, ki se raziskovalo ukvarjajo s poučevanjem tolmačenja (Zidar Forte), empiričnimi raziskavami tolmaškega procesa pri simultanjem tolmačenju (Mlačak), uvajanjem tehnološko podprtega konsektivnega tolmačenja

(Chitrakar), kritično analizo diskurza pri tolmačenju za skupnost (Morel), prav tako pa tudi z raziskavami tolmačenja slovenskega znakovnega jezika (Jerko, Kulovec). Večina jih je tesno povezanih z raziskovalnim delom, saj so podiplomski študentje hkrati raziskovalci na projektih, ki potekajo na oddelku (Morel, Jerko, Kulovec), ob tem pa imata dva še status mladega raziskovalca (Chitrakar, Zidar Forte).¹

Kakovostno delo na dodiplomskih in podiplomskih študijskih programih omogoča **raziskovalno delo učiteljev** ljubljanskega prevajalskega oddelka:

- Nenehno spremljanje kakovosti izobraževanja tolmačev zagotavlja sodelovanje pri projektu Quality assessment EMCI,² z uspešnim kandidiranjem pri projektu ORCIT³ pa nem bo omogočeno dodatno vključevanje sodobnih tehnologij v proces poučevanja tolmačev.
- Načrtno odpiranje področja raziskav tolmačenja za skupnost se je na oddelku začelo s sodelovanjem v evropskih projektih MedInt⁴ in EULITA,⁵ Prvi je začrtal evropske smernice izobraževanja tolmačev za zdravstvo, drugi pa sistem za vzpostavljanje kvalitete sodnega tolmačenja v Evropski uniji. Na podlagi sodelovanja pri projektu EULITA je oddelek sodeloval tudi pri projektu TRAFUT.⁶ Pri slednjem se je nadgradilo delo na projektu EULITA s poskusom povezovanja vseh deležnikov, udeleženih v kazenske postopke v EU, pri katerih je potrebno sodelovanje tolmača.
- Na podlagi evropskega projekta MedInt je bil oblikovan in pridobljen projekt ARRS Tolmačenje za potrebe zdravstva v Sloveniji,⁷ v okviru katerega se je analiziralo stanje na tem področju pri nas ter oblikovalo predlog za izobraževanje tolmačev za potrebe zdravstva. Vzpostavljeni stiki z raziskovalci z Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani smo nadgradili s sodelovanjem z njihovim Centrom za izobraževanje, s katerim jeseni načrtujemo prvo izobraževanje zdravstvenega osebja za tolmaško delo.
- Raziskovalno področje smo postopoma s področja tolmačenja za zdravstvo razširili na področje skupnostnega tolmačenja, pri tem pa smo sodelovali oz. še raziskovalno sodelujemo tudi v okviru bilateralnih projektov s kolegi na Finskem in v Črni gori.⁸

¹ Mentorja mladima raziskovalcema sta Mojca Schlamberger Brezar (Zidar Forte) in Vojko Gorjanc (Chitrakar).

² <http://www.emcinterpreting.org/> (dostop 29. 7. 2013). Koordinatorja na slovenski strani sta Amalija Maček in Vojko Gorjanc.

³ <http://www.orcit.eu/> (dostop 29. 7. 2013). Slovenski koordinator projekta je Vojko Gorjanc.

⁴ http://www.uni-graz.at/en/life1www/life1www_projektbeschreibung.htm (dostop 29. 7. 2013). Slovenski vodja projekta je bila Nike K. Pokorn.

⁵ <http://www.eulita.eu/> (dostop 29. 7. 2013). Koordinatorja na slovenski strani sta bila Amalija Maček in Sandro Paolucci.

⁶ <http://www.eulita.eu/training-future> (dostop 29. 7. 2013). Koordinatorja na slovenski strani sta bila Amalija Maček in Sandro Paolucci.

⁷ <http://www.prevajalstvo.net/tolmacenje-za-potrebe-zdravstva-v-sloveniji> (dostop 29. 7. 2013). Vodja projekta je bil Vojko Gorjanc, pri projektu sta poleg Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani sodelovala še Univerzitetni klinični center iz Ljubljane in ljubljanska Psihiatrična klinika. Večina razprav v tretjem poglavju tem monografije je prav rezultat dela na tem projektu.

⁸ Gre za bilateralna projekta ARRS Tolmačenje v javnem sektorju v Sloveniji in na Finskem (Finska) ter Prevajanje in tolmačenje v univerzitetnih programih na področju bivše Jugoslavije (Črna Gora); vodja obeh je Vojko Gorjanc.

- Čeprav se projekt ARRS Korpus in pilotna slovnica slovenskega znakovnega jezika⁹ ne ukvarja neposredno s področjem tolmačenja, pa je že priprava korpusa slovenskega znakovnega jezika tudi tolmačenje. Oba raziskovalca na projektu, ki imata kot svoj materni jezik slovenski znakovni jezik, pa se v okviru doktorskega študija dotikata tolmačenja slovenskega znakovnega jezika (Jerko, Kulovec).
- Nenazadnje je raziskovalno delo vrste sodelavcev oddelka v okviru raziskovalnega programa ARRS Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave¹⁰ osnova za raziskovalno aktivnost na oddelku, med drugim tudi kvalitetno raziskovalno delo obeh zgoraj omenjenih mladih raziskovalcev.

Skratka, raziskovalno delo na področju tolmačenja na Oddelku za prevajalstvo FF UL je obsežno in raznoliko, predstavlja osnovo za kvalitetno izobraževanje tolmačev, prav tako pa zagotavlja okvir za ustrezno raziskovalno podprt doktorski študij.

Pri segmentu raziskovalnega dela Oddelka za prevajalstvo FF UL, ki ga predstavljamo v tej monografiji, gre v veliki meri za raziskave, ki so povezane tudi z odpravljanjem demokratičnega deficita v družbi, povezanega s sporazumevalnimi težavami v večkulturnih skupnostih. Gre za raziskave, ki neposredno odgovarjajo na aktualne družbene izzive in pri katerih je eden od skupnih ciljev poskus povečanja stopnje demokratičnosti slovenske družbe.

III

Verjamem, da gre zgolj za prvo v nizu monografij, ki bodo tudi v prihodnje sistematično predstavljale razvoj tako ljubljanskega tolmačeslovja kot tudi tolmačeslovja v slovenskem prostoru sploh. Glede na trenutno raziskovalno dinamiko vsaj na naslednjo v nizu ne bi smeli čakati prav dolgo.

Vojko Gorjanc
Ljubljana, 2017

⁹ <http://lojze.lugos.si/signor/> (dostop 29. 7. 2013). Vodja projekta je Špela Vintar.

¹⁰ <http://www.ff.uni-lj.si/1/Raziskovanje/Podpora-raziskavam/Programi-in-projekti.aspx> (dostop 29. 7. 2013). Vodja programa je Vojko Gorjanc.